

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

---

25 jaar

Conimex®

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

Voorzitter

J.G. v.d. Kraats
Torenlaan 34
3743 HH Baarn
tel. (035) 5421000

Algemeen Secretaris

L. Teekman
Kerkstraat 43
3741 AJ Baarn
tel. (035) 5430200

Penningmeester

I. Huls-Brandtsma
Wittelaan 8
3743 CP Baarn
tel. (035) 5422974

Overige bestuursleden

P.H. Feitz
(035) 5414794
T. Kruidenier
(035) 5417860

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Omgevingseducatie

Y. v.d. Akker - v. Laar
Gerard Doulaan 4
3741 RH Baarn
tel. (035) 5417560

Werkgroep Oudheidkamer

R.J.E. Luikinga-Geijtenbeek
Klaproosstraat 15
3742 RA Baarn
tel. (035) 5415724

Werkgroep 'Baerne'

T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951

Redactie Baerne

T. Biemans
H. Bronkhorst
J. Kruidenier
L.J. Stomp

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Burgemeester Penstraat tussen nr. 2 en 4. Open op maandagen van 10 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur, maar **niet** op de eerste maandagavond van de maand en **niet** op maandagavond in de maanden juli en augustus.

Contributie

Minimaal f 25,- per jaar voor het individuele lidmaatschap.
Minimaal f 35,- per jaar voor een echtpaar of twee samenwonenden.
Minimaal f 12,50 per jaar voor het jeugdlidmaatschap (14 tot en met 18 jaar).
Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop "Baerne": f 5,50 verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit en Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69, Baarn

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD**pag.****Viering 25-jarig jubileum Historische Kring****2****Verenigingsnieuws****22****Programma****24**

EEN ZILVEREN JUBILEUM MET EEN BOEK

In het voorleden ligt het heden

In het nu, wat worden zal

In deze bekende dichtregel van Bilderdijk ligt voor veel mensen de reden verscholen waarom zij geïnteresseerd zijn in geschiedenis: het heden vloeit voort uit het verleden. De tijd waarin je leeft kun je niet begrijpen zonder te weten hoe het zo geworden is. Voor de oprichters van de Historische Kring Baerne was dat vijf en twintig jaar geleden de reden om zich te verenigen. Ze legden hierbij vooral de nadruk op de geschiedenis van Baarn en aansluitend gebied.

Deze interesse in de historie van de eigen woonplaats was niet nieuw. In de jaren dertig was in Baarn namelijk een gemeentelijke oudheidkamer opgericht. Het doel was: 'voorwerpen te verzamelen, als eigendom der gemeente, dan wel in bruikleen'. Een van de meest actieve leden was J.K. van Loon, die behalve een groot aantal oude voorwerpen ook veel waardevolle informatie over de geschiedenis van Baarn heeft verzameld. In 1968 echter is de commissie die over deze oudheidkamer het beheer voerde, wegens gebrek aan belangstelling opgeheven.

In 1974, na de geslaagde tentoonstelling 'Honderd jaar Spoor in Baarn', nam mr. C.C.M. Collard met enige andere geïnteresseerden het initiatief tot het vormen van een plaatselijke historische vereniging. Via een oproep in de krant werden in november van dat jaar belangstellenden voor een bijeenkomst uitgenodigd in het Nutsgebouw met als resultaat dat op 17 december de Historische Kring Baerne kon worden opgericht.

Binnen de Baarnse gemeenschap heeft onze Kring in de loop der jaren een duidelijk bestaansrecht opgebouwd, daarbij van meet af aan gesteund door het gemeentebestuur. Als belangrijke activiteiten zijn te noemen: het bijeenbrengen en beheren van verzamelingen, het organiseren van dialezingen en excursies, het doen van archeologisch onderzoek, het houden van tentoonstellingen, het speuren naar gegevens in archieven en het periodiek uitbrengen van het verenigingsblad Baerne.

In de kwart eeuw die achter ons ligt hebben veel leden zich met hart en ziel ingezet voor de belangen van de vereniging en doen dat tot op de dag van vandaag.

Het boek

Nu, na vijftwintig jaar onderzoek naar de geschiedenis van Baarn en omstreken, is er inmiddels zoveel kennis bijeen gebracht dat de vereniging het zinvol achtte om deze vast te leggen in een boek. Een boek is immers aanmerkelijk handzamer dan een stapel tijdschriften. Behalve de beste artikelen uit ons verenigingstijdschrift bevat het jubileumboek ook bijdragen van auteurs die daarvoor zijn benaderd op grond

van hun kennis van een Baarns onderwerp.

Al in het eerste stadium van de voorbereidingen gold als uitgangspunt dat het jubileumboek bestemd diende te zijn voor een breed lezerspubliek en dat de inhoud controleerbaar moest zijn. Iedere lezer moet via verwijzende noten kunnen nagaan waar de geschiedschrijver zijn bewering vandaan heeft. Want geschiedenis houdt zich bezig met herinnering en geen herinnering is volledig. Daarom zijn historici eindeloos met elkaar in debat. Een gebeurtenis wordt niet door iedere betrokkene hetzelfde ervaren. De manier waarop iets door het geheugen wordt opgeslagen hangt af van iemands persoonlijke omstandigheden. Het is dan ook belangrijk om zoveel mogelijk getuigenissen vast te leggen, ieder met zijn of haar eigen visie. Op die manier krijgen we meer inzicht in het verleden. Het jubileumboek bevat daarom verschillende persoonlijke verhalen.

Bronnen over het recente verleden zijn heel wat ruimer voorhanden dan over lang voorbije tijden als de Middeleeuwen. Toch is het belangrijk dat ook die kant van de geschiedenis van Baarn aan bod komt. Het resultaat is dat het boek nu recht doet én aan de voornaamste gebeurtenissen van zes eeuwen plaatselijke geschiedenis én aan de belangrijkste aspecten van het menselijk bestaan in Baarn. Op grond daarvan kan ik de leden van de Historische Kring het jubileumboek van harte aanbevelen. Het boek is bovendien mooi uitgevoerd en rijkelijk voorzien van illustraties, waarvan een aantal in kleur. Dat de prijs in verhouding tot de kwaliteit zo laag kon worden gehouden is te danken aan het feit dat het boek in eigen beheer is uitgegeven en aan de royale financiële steun van de sponsors.

Aan de totstandkoming ervan hebben velen een bijdrage geleverd. Als eerste noem ik de werkgroep Jubileumboek, die ruim twee jaar hieraan heeft gewerkt. Verder de auteurs, de ontwerper, de adviseurs en ook mijn medebestuurders hebben hun steentje bijgedragen. Drukkerij Zuidam & Zonen B.V. heeft gezorgd voor een prima uitvoering van onze opdracht. Dank zijn wij ook verschuldigd aan de directie van Kasteel Groeneveld, die ons bij de presentatie op 19 november gastvrijheid verleende. Intussen zal een groot aantal leden al in het bezit zijn van het boek. Vergeet u niet gebruik te maken van de jubileumkorting van vijftien gulden. De bon is geldig tot en met 31 december a.s.

Tot besluit maak ik van de gelegenheid gebruik alle leden van onze Kring en/of lezers van Baerne gezellige kerstdagen en een goede jaar- en eeuwwisseling te wensen. De twintigste eeuw is bijna geschiedenis. Met vertrouwen beginnen wij aan de eenentwintigste.

J.G. van de Kraats
voorzitter

De trotse werkgroep Jubileumboek met het eindresultaat van twee jaar noeste arbeid. v.l n.r: Hans Bronkhorst, Remco Pijpers, Riet Uileman, Jaap Kruidenier, Tineke Biemans, Yvonne van den Akker, Robbert Jan van der Maal en Berk Stomp.

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de Historische Kring Baerne werd op vrijdag 19 november j.l. het eerste exemplaar van het jubileumboek "Van Baerne tot Baarn" in kasteel Groeneveld overhandigd aan de burgemeester van Baarn, mevrouw drs. M.R.Th.J.G. Wolterink - Oremus.

Hieronder volgt een foto-impressie van de feestelijkheden van deze dag, die 's middags in Kasteel Groeneveld en 's avonds in Brandpunt plaatsvonden.

De foto's werden gemaakt door de fotograaf R. Sunier, Kortenaerlaan 53, Baarn.

De burgemeester tekent het gastenboek

Voorzitter J.G. van de Kraats spreekt de genodigden toe.

De goedbezette Hasselaerzaal met aandachtig luisterende genodigden.

Hans Bronkhorst vertelt over het ontstaan van het boek.

De overhandiging van het boek.

Het dankwoord van de Burgemeester.

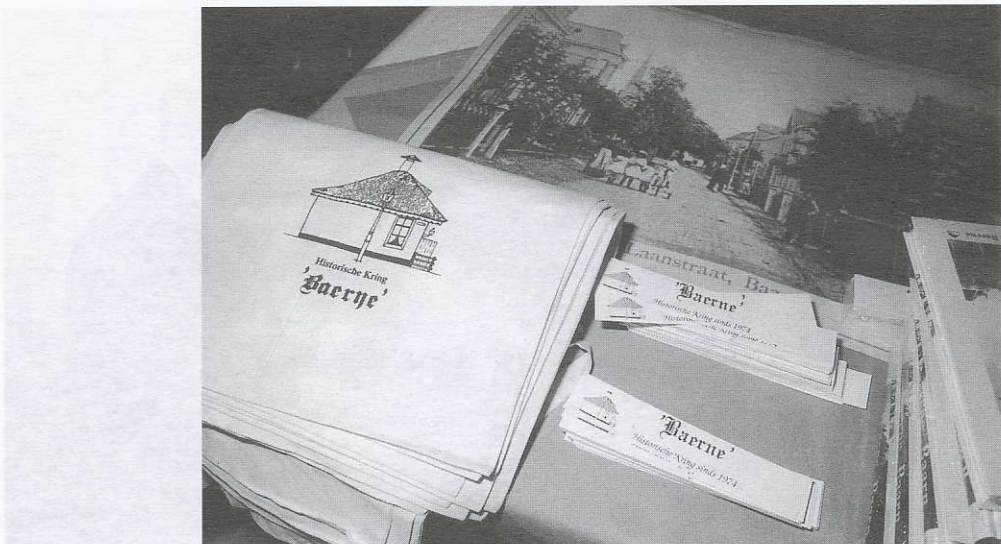

*De overhandiging van het jubileumboek aan Ans van Egdome en Ab Hooyer, die de titel van het boek bedachten.
De derde prijswinnaar, de heer J.M.L. van den Berk uit Nunspeet was helaas niet aanwezig.*

Ook het vijfhonderdste lid, mevrouw C. Looise kreeg een boek aangeboden.

De boeken werden met bladwijzer en linnen tas aangeboden.

Yvonne van den Akker, eindredacteur en stuwende kracht binnen de werkgroep, voorziet de auteurs van hun exemplaar.

Thea Kruidenier in actie.

mevrouw A.Th.M. Collard-Franken ontvangt haar boek.

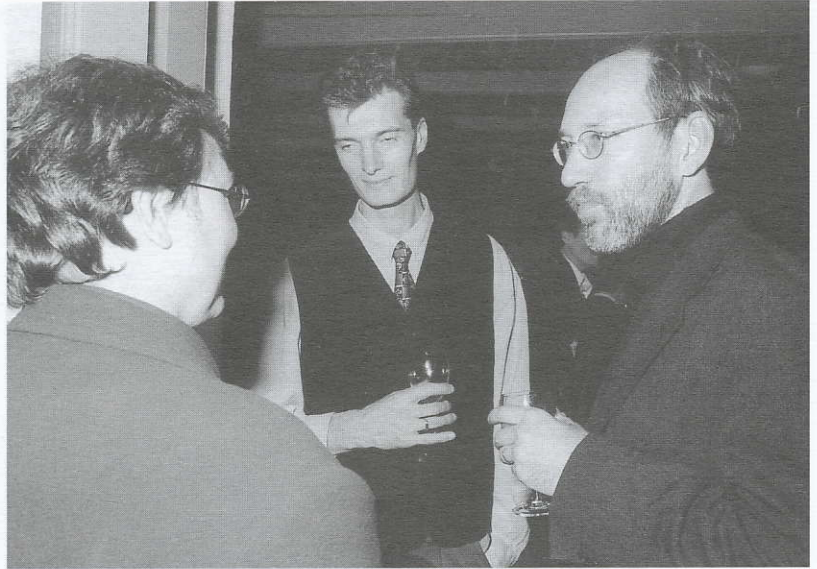

Boekbespreking in het restaurant van kasteel Groeneveld.

's Avonds was er een gezellig samenzijn voor de leden in Brandpunt. Het werd een drukbezochte avond. Na de opening door de voorzitter Jan van de Kraats vertoonde Jaap Kruidenier enkele dia's uit het verre verleden van de Historische Kring. Niet alle personen werden onmiddellijk herkend, maar met behulp van de zaal werd dit probleem opgelost. Er ontstond hierdoor een gezellige sfeer.

Robert Jan van der Meel

Robert Jan van der Meel

De verkooftafel in Brandpunt. Tweede van links de eindredacteur Robert Jan van der Maal.

Rechts een van onze oudste leden Thijmen de Ruig.

PRIJZEN	
KOFFIE/FINEE	FL 2,00
PEIS DRANKEN	2,25
BIJER/ALCOHOLIKEN	2,50
WOLF/SHERRY	3,50
BINNENLANDS GEDEGT	2,75
BUITENLANDS GEDEGT	4,00
DOORNA	4,50

's Avonds aan de bar.

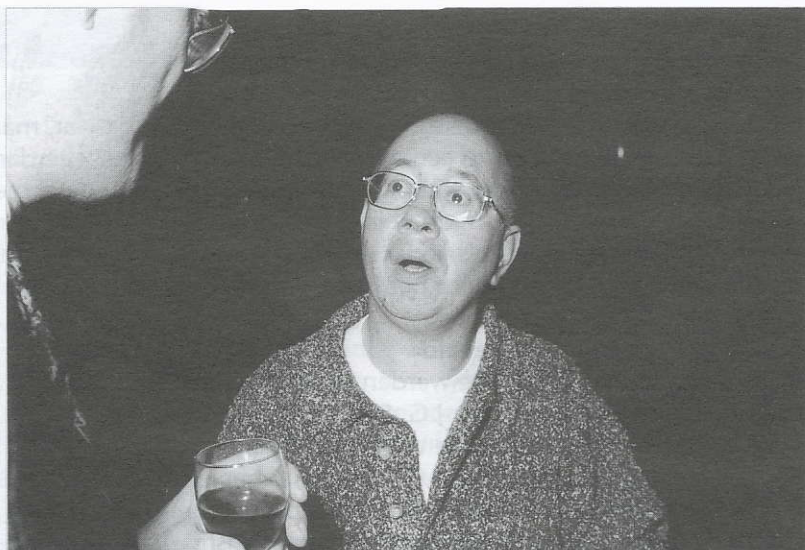

Jaap Kruidenier en Bep Grootendorst.

Muzikale omlijsting met bitterballen

Ons trouwe lid Peter Huurdeman.

Rechts de heer A.C. v.d. Mersch die op 17 december 1974 een van de oprichters was van de Historische Kring Baerne.

Boottocht op de Linge

dat we vaak moesten raden waar we ons eigenlijk bevonden. Overigens was dat ook niet zo belangrijk, want we genoten op het achterdek toch wel van het fraaie uitzicht en het heerlijke weer. Om half vijf ging iedereen dan ook tevreden naar huis en was er een eind gekomen aan deze door Frans van Dijen en mij georganiseerde excursie.

J.Kruidenier

Programma 2000

- 3 januari 2000: Nieuwjaarsbijeenkomst voor alle leden. Aanvang 20.00 uur.
19 januari: dialezing over kermis vroeger en nu. Over attractie, het leven op de kermis door de heer Loeff uit Laren.
2 maart: dialezing over de Amsterdamse School, door M. Kruidenier.
28 maart: Jaarvergadering van de Historische Kring "Baerne".
De jaarvergadering begint om 20.00 uur in de kleine zaal van de "Speeldoos".

Alle lezingen vinden plaats in Cultureel Centrum De Speeldoos, Rembrandtlaan 35 te Baarn. Aanvang 20.00 uur.

Ook de Redactie wenst u prettige Kerstdagen en een voorspoedig 2000.

Een nieuw deel van Het Eemland, een boek over bekende en onbekende Eemlanders

Kort geleden is een nieuw boek verschenen over mensen die in onze omgeving hebben gewoond. Het is het tweede deel van Het Eemland in de reeks Utrechtse Biografieën. Net als het vorig jaar verschenen eerste deel bevat ook dit deel veertig levensbeschrijvingen van gewone en ongewone mensen.

Bijzonder is dat de opgenomen personen uit alle tijden en alle lagen van de bevolking afkomstig zijn: van dorpsfiguur Snotje uit Eemnes tot jonkheer Faas Elias die een buitenplaats bezat in Baarn. Er zijn onbekende figuren tussen, zoals visser Duijst, maar ook nationale beroemdheden als bouwmeester Jacob van Campen en schrijver Lodewijk van Deyssel. De levensbeschrijvingen van zulke uiteenlopende figuren als de heks vrouw Folkerts en motorfabrikant Eysink geven niet alleen een beeld van de personen, maar bieden ook een prachtig inzicht in de geschiedenis van het Eemland.

Zo blijkt dat sommige families het wel bijzonder zwaar hadden te verduren, want niet alleen Hendrikje Folkerts werd als heks verbrand, maar ook haar vader, en een aantal jaren eerder al haar moeder en haar grootmoeder. De burens in Hoogland staken geen hand uit om hen te helpen. Waren ze de zwarte schapen van het dorp? In die tijd - eind zestiende eeuw - werd het Eemland geteisterd door zware overstromingen en er heerste armoede. Er was zelfs een wolvenplaag. Armoede was trouwens voor een groot deel van de Eemlanders door de eeuwen heen een vertrouwd verschijnsel. Zo hield Jan Muis zich in het leven met - onder meer - loslopende katten. Hij leefde in een plaggenhut op een hooggelegen gedeelte van het Soester Veen, het Vaarderhoogt. De gevangen katten maakte hij af, vilde ze en kookte ze in zijn ketel, tot het vet boven kwam drijven. Het kattenvet was bij Jan te koop en gold als een prima middel tegen ruwe klopende handen. De gekookte kattenbout liet hij zich heerlijk smaken. Dergelijke scharrelaars zullen ook in Baarn, waarschijnlijk vooral op de Ooster- en Westerhei, geleefd hebben. Het verschil tussen arm en rijk was groot. Er waren wel rijke mensen die aan liefdadigheid deden, zoals Gerbrand Faas Elias, die met zijn gezin de zomers doorbracht op de buitenplaats Schoonoord. Hij maakte deel uit van het plaatselijke liefdadigheidscomité dat de armoede in Baarn trachtte te bestrijden, onder meer door het oprichten van een spin-, brei- en naaischool. Behalve een groot verschil tussen arm en rijk was er ook de tegenstelling tussen de standen. Het is daarom onwaarschijnlijk dat Elias omging met een andere Baarnaar die in het boek beschreven wordt, schoolmeester Nicolaas Numan, ondanks het feit dat ze in dezelfde tijd leefden en elkaar troffen in de kerk op de Brink. In de ruim vijftig jaar dat Numan de Baarnse kinderen leerde lezen was hij een groot deel van de tijd de enige schoolmeester hier. Er waren tijden dat zijn leslokaal meer dan vijftig leerlingen telde.

In geheel andere omstandigheden leefde een halve eeuw later de literator Lodewijk Van Deyszel. Zijn vrienden uit de letterkundige wereld, zoals P.C. Boutens en Herman Gorter, logeerden regelmatig in Baarn. Van Deyszel was trots op zijn woonplaats, net als later een andere kunstenaar, de schilderes Else van der Feer Ladèr-Lohmann. Zij schilderde in een expressionistische stijl, niet verwonderlijk als men leest dat zij haar opleiding kreeg in haar-geboorteland Duitsland, in de jaren rond 1920.

Er waren meer kunstenaars die zich aangetrokken voelden tot het Eemland, zoals Gerrit Achterberg die met zijn vrouw Cathrien van Baak in Leusden ging wonen. Haar leven wordt ook in het boek beschreven en is bijzonder aangrijpend. Al op haar zestiende kreeg zij verking met de toen 19-jarige Achterberg, maar door zijn gewelddadige jaloezie raakte het uit. Jaren later trouwden ze alsnog. Hun kindje stierf kort na de geboorte en de dichter gaf zich regelmatig over aan drankmisbruik. Toch blijkt uit de open brief die zij aan het eind van haar leven schreef dat zij gelukkig met hem was.

Net als van het eerste deel was de redactie van het tweede deel in handen van de historische verenigingen van de betrokken plaatsen naast afgevaardigden van diverse gemeentelijke archiefdiensten en de Stichting Stichtse geschiedenis. Het boek kost vijftientig gulden en is uitgegeven door de Stichting Publikaties Oud-Utrecht.

Yvonne van den Akker

Aanwinsten Oudheidkamer

Ingelijste foto van mr. C.C. M. Collard

Drie reprod. van wandplaten van C. Jetses

Twee antieke herenzakdoekjes

Souvenir verloving Juliana-Bernhard

Pak ouderwetse grondstof voor behangselijm

Drie interviews op cassetteband

Gipsafdruk van het wapen van Baarn

Gaslamp met toebehoren

Reglement van de Scouting

Stempel Chr. Oranje Ver. Baarn

Gegalviniseerde emmer

Puntenslijper (ca 1930)

Twee ontbijtbordjes Hotel Zeiler

Kopie van topografische kaart van provincie Utrecht (17e eeuw)

Vaandel en tombolatrommel van toneelvereniging 'Oosterhei'

Diploma's en aanstellingen Mej. H. v.d. Brink (Gen. K. van der Heydenlaan)

Herinneringsglas paleizen-estafetteloop 1990

Ingelijste foto van familiegraf Horsman
Oorwarmers
Bril met brillenkoker van juwelier Leeuwenkamp
Herinneringsplaat mobilisatie 1939
Herdenkingstegeltje 50-jarig bestaan Bosch & Keuning
Emaillie trechtertje
Ontwerptekening Geref. Kerk Baarn 1933
Ontwerptekening Sportfondsenbad Baarn
Tekening 'De zes woningen'

Aanwinsten bibliotheek

Everard E. Gewin, *De Bilt, een Utrechts dorp in vroeger eeuw* (De Bilt, 1991) (herdruk van boek uit 1917).

M.P. van Buijtenen en A.K. de Meijer, *Herfsttij over Oostbroeks abdij. Politiek rond abtsbenoeming uit de nadagen gespiegeld aan het begin* (Zeist 1990).

Gijs Hilhorst, Gerard Raven en Nellie van Vulpen, *Boer, bestuurder en brandweerman. De gemeente Hoogland 1911-1973* (Hoogland 1999).

C.A. Tamse (red.), *Nassau en Oranje in de Nederlandse geschiedenis* (Alphen a/d Rijn 1979).

M.G. Wagenaar Hummelinck, *De geschiedenis van Kasteel Groeneveld* (Baarn 1998).

Gabriel Smeets (eindredactie), *Het nieuwe Nederland* (Baarn 1999) (Gedenkboek ter gelegenheid van afscheid Werner Paans als directeur van Kasteel Groeneveld).

Ad van der Zee, Dimitri Hierck en Henk van Hees, *Eemnes. Geschiedenis en architectuur* (Zeist/Utrecht 1999).

Beeldkwaliteitsplan voor de gemeente Baarn, *Bouwen binnen Baarn* (Utrecht 1998).

Overdruk van D.Th. Enklaar, *Schepenbanken ten platten lande van Utrecht*, Versl. en meded. O.V.R., dl. 8.

Bouwkundig Weekblad Architectura 1939 nr. 20 (speciaal nummer gewijd aan paleis Soestdijk).

Gedenkboek H.A.R.K. Stichting Nationale Hulpactie Rode Kruis 1944-1947 (Uitgegeven door het Rode Kruis in 1948).

Prins Bernhard 50 jaar vlieger (Uitgegeven door de Kon. Luchtmacht in 1991).

Ineke Pey en Tjeerd Boersma (red.), *J.H.W. Leliman (1878-1921) architect en publicist* (Rotterdam 1997).

Juliette Roding en Talitha van Dijk, *J.C. van Epen 1880-1960. Van villabouw tot volkshuisvesting* (Rotterdam z.j.).

DICK PRINS

ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V.

BELASTINGVRIJ SPAREN

HYPOTHEKEN

Maatwerk tegen concurrerende rentepercentages

ASSURANTIE

Zeer goede voorwaarden tegen scherpe tarieven

PENSIOENEN

Belangrijk in verband met terugtrekkende overheid

JONGEREN TOEKOMST PLAN

Speciaal voor jongeren die een onbezorgde toekomst willen

Ons advies is gratis overdag en ook 's avonds

Tel. (035) 541 13 59

Fax (035) 541 00 63

Nachtegaalhof 10
3741 WZ Baarn

APOTHEEK JULIUS

Apothekers: *O.P. Hofkes, E. Hofkes-Dazert
en M.A. Smulders-de Jong*

LAANSTRAAT 26
3743 BG BAARN
TELEFOON (035) 541 24 32

**Uw adviseur
bij verkoop,
aankoop, taxatie,
financiering en
verzekering van
onroerend
goed**

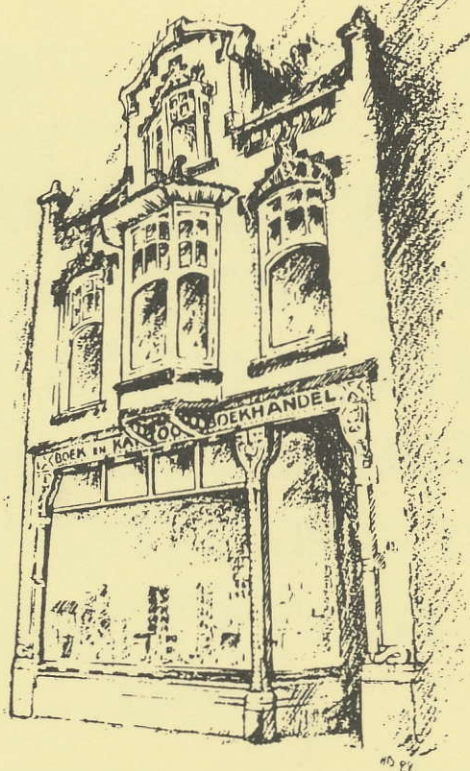

VAN BERKUM MAKELAARS

MAKELAARS IN EN TAXATEURS VAN ONROERENDE GOEDEREN

Nieuw Baarnstraat 93, postbus 135, 3740 AC Baarn.

Telefoon 541 84 45* Lid NVM

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 541 20 32

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken